

KÜLÖNFÉLÉK.

A Keresztény Magvető ezen füzetének a kiadási költségeihez *dr. Ferenczy Géza* egyh. főgondnok úr 2000 (kettőezer) leval járult hozzá. Amidőn az *U. I. T.* nevében hálás köszönetet mondunk e nagylelkű adományért, egyben a szép példa követését tehetősebb olvasóinknak és egyházközségeinknek szíves figyelmébe ajánljuk.

Felügyelő gondnoki és tanári beiktató ünnep. Szép és nagyjelentőségű ünnep volt április 14-én a kolozsvári kollégium disztermében. Akkor tartotta *dr. Szentiványi József* f. ü. gondnok és négy tanár székfoglalóját. Sajnáljuk, hogy a mai súlyos nyomdai viszonyok között nem közölhetjük az ünnepélyen elhangzott szép beszédeket és értekezéseket, pedig azok mindenike méltó volna a megörökítésre. Az ünnepélyt *Ferencz József* püspök nyitotta meg. *Dr. Szentiványi József* székfoglalójra az ő fegyelmezett gondolkodásának és mélyen érző unitárius szívének volt szép bizonyítéka, aki az ősi családi tradícióknak, méltó örököse. *Pap Domokos*: „Egy epizód a kollégium történetéből”. *Gálffy Zsigmond*: „Euripides és a n phit”, *dr. Gelei József*: „A mi igazi tragédiánk”, *Vass Domokos*: „Az energia átalakulásai és terjedési tünetényei” címen olvasott fel mély tanulmányra való értekezést. *Gál Kelemen* beiktató beszéde után *Csifó Sálamon* a teol. akadémia, *Nagy Lajos* a sz. kereszturi főgimn. *Ürmösi Károly* a kolozsvári egyházközség és a Kolozs-dobokai egyházkör nevében üdvözölte a beiktatottakat. A püspök úr bezáró beszéde után az ifjusági énekkar éneke fejezte be a történelmi jelentőségű ünnepélyt, amely iskoláink mai viharos életében enyhületet adó pihenést s új erő gyűjtést adó óra volt.

Ideiglenes Egyházi Bizottság. Az Unitárius egyház életében 1923 április 5—7 napjai történelmi jelentőségűvé emelkedtek. Ezekben a napokon ülésezett az I. E. Bizottság, amelynek hivatása volt barátságos eszmecsere útján megbeszélni azokat a reform gondolatokat, amelyek egyházunkban újabb időben a megváltozott viszonyokkal kapcsolatban fölmerültek. Így megbeszélés tárgya volt: Az egyházközség, az egyházkör, az E. K. T. az E. Főtanács reformja, az egyházkörök új beosztása, az egyházköri adminisztráció, az esperesi vizsgálószéka püspöki vizsgálat, a misszió ügy, a szorványok és körlel-

készségek, a teol. akadémia szervezete, a lelkészképzés, a felekezeti népoktatás, a középiskolai oktatás, a leányotthon fejlesztése, a különböző életpályákon levő tanulók lelki gondozása, a hívek fegyelmezése; egységes egyházi költségvetési törvény egyh. számvevőség szervezése, pénztárnoki és ellenőri hatás, körök szabályozása. énekeskönyv, unitárius nyomda és irodalom ügye. Amint e címekből is látszik, az egyházi életnek minden kérdése egy vagy más vonatkozásban a bizottság előtt megfordult és részletes megbeszélés tárgyát képezte. Minden kérdésnek megvolt az előadója s mind ezek, mind a hozzászólók érezték a történelmi idők hatását. A háromnapos tanácskozás a legnagyobb érdeklődés és komolyság jegyében folyt le, amiben nagy érdeme van dr. *Ferenczi Géza* főgondnoknak, aki a tanácskozást vezette s aki a bizottság összehívását szorgalmazta. A tanácskozás rendjén jóleső érzéssel állapítottuk meg, hogy végeredményében mindnyájan egyet akarunk: vallásunk és egyházunk létének a biztosítását, sőt a fejlesztését. A legszélsőségesebb s egymástól messze eltérő vélemények mind ebből a közös forrásból származnak. A tanácskozás rendjén a különböző vélemények csiszolódtak, az ellentétek tompultak s éreztük, hogy sokat közeledtünk egymáshoz. És ez így is van rendén. A mai idők nem alkalmasak a torzslakodásra s az egyéni érdekek előtérbe nyomására, sőt lemondással s egyéni áldozatokkal is a közös célt kell előmozdítanunk. Ma kísérletezésekre nincsen időnk. Az egyes kérdéseket az E. K. T. kiküldi a köröknek, hogy így a kellő hivatalos ultra terelődjenek az ügyek s alkalma legyen minden erre hivatott embernek hozzá csatolni észrevételeit, megjegyzéseit. Mi csupán azt sajnáljuk, hogy az egyházi irodalom ügye a tárgysorozatban leghátul került, s így ez a nagyjelentőségű kérdés az idő előhaladottsága s a tagok fáradsága miatt részletes és alapos megbeszélés tárgya nem lehetett.

Vándorgyűlések. Az U. I. Társaság évenként tartani szokott vándorgyűléseinek sorozatát ez évben Sepsiszentgyörgyön kezdette meg május 12-én s Árkoson folytatta május 13-án. Mindkét gyűlésen dr. *Ferenczy Géza* főgondnok úr, a Társaság igazgatója elnökölt s megnyitó-, valamint bezáróbeszédeivel általános érdeklődés mellett mutatott rá a feladatokra s a Társaság, valamint a jelen összejövetelek céljára mind irodalmi, mind társadalmi, mind vallás erkölcsi, faji és általános ember-művelődési szempontból.

A *sepsiszentgyörgyi* vándorgyűlés május 12-én este volt a ref. Székely-Mikó kollegium tornatermében, mely termet a vezetőség *József Lajos* esperes kérésére készséggel bocsátotta rendelkezésünkre. A helyi unitárius vezetőség mindent megtett, hogy az estély jól elő legyen készítve s az minden tekintetben jól is sikerült. Az elnöki megnyitó mellett a helybeli férdfalárda pár darabot művésziesen, szépen adott elő; szépen szavalt *József Domokos* brassói tanító (Alba Nevis: A hó). Kiséret

mellett melódrámát adott elő József Kálmánné őnagysága igen nagy sikerrel; felolvasott Gyallay Domokos „Mindenre sor kerül” címen, Sepsiszentgyörgy multjából merítve mesteri novel-lája tárgyát s érdekesen mutatva rá a polgári és katonai elem küzdelmére. Szabadeöladást tartott az emberiség egyetemes értékeiröl Dr. Kiss Elek, drámai módon állítva be a különbözö fajok és népek müvelödéstörténeti értékét s megállapítva a múlt világa mellett mai feladatainkat. . . . Az előadások látha-tóan nagy hatást gyakoroltak a szépszámú közönségre, kik között ott láttuk a vidéki világi és egyházi vezetöinket is. Más vallású testvéreink is igen dicséretes érdeklödést mutattak. Nem mulaszthatjuk el, hogy mindazoknak, akik elősegítették ez épületes összejövételt s köztük József Lajos esperesnek és családjának legmelegebb köszönetünket ki ne fejezzük.

Az árkosai vándorgyölés 13-án délután 4 órakor volt az unitárius templomban, melyet zsúfolásig megtöltött a vidéki és helybeli közönség. Régeni Aron vezetése mellett gyülekezeti ének volt, mit Biró István kálnoki lelkész megható imája követett. A lendületes elnöki megnyitó után, megkapóan szavalt Végh Katinka, mit Régeni művészi vezetése mellett az árkosí férdfidaláda éneke követett. „Lecke, amelyet nem lehet elfejej-teni” címen a figyelmet állandóan lebilincselve, felolvasott Gyallay Domokos. Kiváló psychológiával s népnevelői hatással dolgozott. Nagy hatása volt. Régeni Juliska szép éneke következett, a vonós zenekar kísérete mellett, melyet Végh Benjámín lelkész vezetett lelkes hozzáértéssel. Megjegyezzük, hogy a hegedüket s nagybögöt stb. egy székely ifjú vezetése mellett saját maguk készítik, ami mutatja fajunk öserejét s művészi hajlamát.

Az egyéniség megjelenéséröl, értékéröl s az egyénnek a társas közösségben való elhelyezkedéséröl szabadelöladást tartott Dr. Kiss Elek, ki állandó figyelem mellett mutatott rá a néber nemzeti küzdelem közepette az Ezekielnél fellépö egyé-niség értékelésére s onnan Jézus felfogásában az Istenorszá-gában való beilleszkedésére. Énekelt még a férdfidaláda, sza-valt Balogh József, kinek kellemes orgánuma érvényesült; következett a magas szárnyalású elnöki bezáró s majd a gyüle-kezet énekével végzödött az összejövétel.

Este a községháza nagytermében a gyermekek (fiúk és lányok) bájos színjátékában s a zenekar előadásában gyö-nyörködtünk.

E helyen is köszönetet mondunk azért a megértö jóaka-ratért, mellyel a vezetőség, a vidék s a helybeli szereplök és a közönség is fogadott. Fögondnok urunknak nagy tevékeny-ségeért és áldozatkészségeért hálásak vagyunk.

Hisszük, hogy Isten segedelmével kulturánkat és művelt-ségünket népünkkel egyetemben fejleszthetni fogjuk.

E nemes cél munkálásáért július 15-én délelött és dél-után Alsórákoson és Ürmösön tart az U. I. Társaság vándor-

gyűléseket. Bölönben július 12-én, Vargyason jul. 13. v. 14.-én. A vándorgyűlések alkalmával Sepsiszentgyörgy 1000, Árkos 800 lei összeget adott az U. I. T. céljaira.

Tudósító.

Az Essex Hall. I. Az Essex Hall nemcsak név már, hanem egy olyan fogalom, ahol az angol unitárizmusnak leg-sajátosabb mozzanatai és értékei látnak napvilágot. Ez évben, május 23-án, a többi értékes beszéd mellett feltűnő volt a prágai dr. Norbert F. Chapek beszéde, aki kb. ezeket mondta: A háború után, mikor az új köztársaság megszületett, kb. két (2) millió ember maradt el a róm. kath. egyháztól s vetette fel a kérdést, mivel lehet egy olyan vallást pótolni, amely semmiképen nem volt elég aktív arra, hogy a nemzeti gyűlölséget és a háborút megakadályozza. — Csehszlovákiában így három fontosabb felekezet létesült, melyek közül régiek voltak a római katolikusok, a régi evangélikusok (ma cseh evangélikus testvérek) és újonnan alakult a csehszlovák nemzeti egyház. „Ez utóbbi alkalmas munkamezőket tárt fel előttünk, mert az unitárizmus irányába fordította tekintetét.”

II. Május 24-én pedig *Lord Robert Cecil* tartott az Essex Hallban az unitáriusok meghívására a Népek Ligájának erkölcsi alapjáról egy óránál is továbbtartó hatalmas felolvasást. Előadásában a későbbben miniszterré lett politikus a legnagyobb hittel és bizalommal beszélt a nevezett liga lehetőségeiről s létesüléséről, rámutatván állandóan arra, hogy ezt csak olyan szellemben lehet csinálni, ahogyan Anglia viseltetik birodalmában a különböző népekkel szemben, midőn azoknak nemcsak létjogosultságát, hanem szabadságát s értékét is elismeri. Fejtegetései inkább az észhez szólottak, mint a szívhez s tudósítások szerint teljesen meggyőzőek voltak és az unitáriusok közt nagy hatást értek el.

III. Ez alkalommal történt, hogy dr. Carpenter, ki jelenleg 78 éves s ma az Összehasonlító vallástudomány legnagyobb tekintélye, köszönetet mondott *Lord Robert Cecil*nek. Dr. J. E. Carpenter (a Manchester New College-nak volt igazgatója Oxfordban) 1906-ban lett először doktor Oxfordban, 1904-ben „Tufts Egyetem” divinity doktora, 1908-ban a jénai egyetem theologiai doktora, 1909-ben a genfi egyetem theologiai doktora s 1923-ban az oxfordi egyetem divinity doktora lett. E sok doktorátusban nem a sokaság a fontos, hanem megjegyzendő és kiemelendő az, hogy az oxfordi egyetemen soha még unitárius „doctor of divinity” nem volt; 1880-ban még a híres Martineau-nak sem adták ezt meg, hanem a D. C. L.-t ruházták rá.

Az öreg Carpenter az Essex Hallban szép beszédével mindenkit lebilincsel s az unitáriusok büszkék voltak e rendkívüli nagy eredményeket elért férfiukra.

Dr. K. E.

„Élő egyház“. Az orosz szovjetek, — amennyiben a kiszivárgott hírek megbízhatók — új vallás és egyház alapításán fáradoznak. Ebből a célból tartottak az új orosz egyházak kongresszust Moszkvában. Az orthodox egyházat, amelyet „a ritusok, ceremóniák, szentképek, csengők, relikviák és babonák egyházának“ tartottak, a forradalom vihara nagy részben elsodorta. De egy másik tuzásba csapott át, midőn a régi hivatalos egyház tanai helyett a sivár ateizmusnak a lobogóját bontotta ki. Ez azonban még a bolsevista lelkeket sem elégitette ki. A kétség és bizonytalanság között vergődő s a vallási igazságokat szomjuhozó nép pedig mohó vággyal kereste az újabb kapcsolatokat, amelyek Istennel viszonyba hozzák. Ebben a nagy zűrzavarban hihetetlenül elszaporodtak a babonák, buján tenyészett a boszorkányokban és kísértetekben való hit. s megnövekedett a rongyos próféták száma, akik a világ közeli pusztulását hirdetik uton-útfélen a hiszékeny népnek. Ezeket a bajokon kíván segíteni a moszkvai kongresszus, amely egyfelől a régi halott egyház, de másfelől a teljes ateizmus helyébe egy új „élő egyházat“ kíván szervezni. Az átszervezés két irányban működik. Egyfelől a dogmákat reformálja a „tudomány“ és a „modern filozófia“ elvei alapján, másfelől szabadbá tette a papok és püspökök házasságát, eltörölte a házassági akadályok nagy részét, apasztotta a ceremóniák számát s a liturgia nyelvét az orosz tette. Azonban ezzel az új hivatalos vallás és egyház alapítással sokan nincsenek megelégedve s különböző címenek újabb csoportosítások történnek. Így pl. a munkások harmadik vallási internacionáléja megalakította a „munkások szabad egyházát“, amely a kereszténység és a kommunizmus elveit akarja összhangzásba hozni. Ebből a célból az evangéliumot s különösen a Jézus személyét törekszik megszabadítani a skolászticizmus bilincseitől. Hogy mivé fog kialakulni a vallási forradalom, azt nem tudjuk. De előbb-utóbb megérti az orosz nép, hogy senki sem vehet más fundamentumot, mint a Jézus Krisztus.

Dr. Gelei József. Jóleső örömmel értesülünk, hogy a M. T. Akadémia *dr. Gelei József* főgimn. tanárunkat tagjai sorába választotta. Méltó elismerése ez annak a szorgalmas és sikeres tudományos munkálkodásnak, amelyet Gelei a biológia terén kifejtett és kifejt naponkint. Tudunkra a mi egyházunkból ma ő az egyetlen élő, aki ebben a megtiszteltetésben részesült.

Házasság. Kádár József (Szováta) 1923. április 17-én nőül vette Porzsolt Erzsikét (Nagyajta).

Kérelem. Tisztelettel kérem azon urakat, akikhez a nyomda ügyben az alkalmi társulási ivatek aláírás végett kiküldtem volt, azoknak minél előbbi beküldésére. *Dr. Kiss Elek.*

Elhunytak: Martonosi Gálffy Kálmán a székelykereszturi egyházkör volt felügyelő gondnoka április 10-én, Székelyudvarhelyen. — Kilyéni Kilyéni Endre a háromszéki egyházkör

felügyelőgondnoka május 16-án Sepsiszentgyörgyön, 71 éves korában. — Kövendi Váradai Károlyné szül. sófalvi Miklós Ida június 1-én 82 éves korában Kolozsvárt. Az elhunytban dr. Váradai Aurél folyóiratunk dolgozótársa, édes anyját vesztette el. Ótordai Weress Sándor birtokos, a magyar unitárius egyházi főtanács tagja, Kolozsvárt, június 14-én 63 éves korában.

Felhívás. Dr. Carpenternek: „A kereszténység helye a világ vallásai között” című kis munkáját lefordítottam s azt előreláthatólag a nyár folyamán az U. I. Társaság égisze alatt dr. Ferenczy Géza főgondnok úr támogatása mellett ki fogom nyomtatni. Árát még előre nem tudom, de mindenkinek felhívom a figyelmét e komoly összehasonlító vallástudományi munkára, melynél alkalmasabb bevezetést a kérdésbe ma nem találhatni. Dr. Carpenterer még Müller Miksa szerint is a legelső tekintély, az összehasonlító vallástudomány terén (Christian Life: 1923. 172 l.).

Dr. Kiss Elek.

Alap- és szakvizsgálat a Teológiai Akadémián. A Teológiai Akadémián dr. Varga Béla főgimnáziumi rendes tanár az alap- és szakvizsgát jeles eredménnyel letette. Ugyancsak az iskolai év végén alapvizsgát tettek: Benedek János, Biró Izsák, Fülöp Zoltán, Kádár Lajos, Lőrinczy Géza, Lőrinczy József, Pál Dénes. Szakvizsgát tettek: Balázs Ferenc, Máthé Zsigmond, Pál Tamás, Pálffy Albert, Pálffy Árpád. Mindnyájan jeles eredménnyel.

Pályázati hirdetés 801—1923. elnöki szám A Magyar Unitárius Egyház Képviselő Tanácsa nevében pályázatot hirdetnek a titkári állásra. A szervezeti törvény vonatkozó fejezete szerint, hol a titkár kötelességei is elő vannak írva, az állásra pályázhatnak jogi, tanári vagy lelkészi pályára képesített egyének. Fizetése egyelőre az állam által az egyházi titkár címén utalt javadalmazás, ami a legutóbbi október—márciusi állapot szerint kitesz havonta: alapfizetésben 1550, drágasági segélyben 400, drágasági segélypótlékban 600 leit, családi segélyben az állami tisztviselőkre megállapított kulcs szerint a gyermekek számához képest 100—150 vagy 250 leut s végül lakáspénzben a családi állapot szerint az alapfizetés 20, 25 vagy 30 százalékát. A pályázatok megfelelően felszerelve hozzám adandók be augusztus 5-ig. Kolozsvárt, 1923 május 26-án. *Ferencz József* unitárius püspök.